

הנשמה העליונה

אך הנפשות בחיני צדקתו זו חבל תקחנה
אהב יאהב כנפשו ולו כבת-עיניו תיקרנה;
לעולמי-נצח מקרב זכרוננו הן כל השכחנה
צם האלים במרום, ימותו אם הן תגזרנה;
טיי-עולם תחיינה בנעימות אלמות.

הגרי מור.

אין תכלה למרחק צד קצוי אפסים
אך יחדו לא יוכלו ללכת בו שנים
כי יעברו בו שנים וצר להם צר:
שם מתגנבה קוקיאה בקביון קן זר,
כל ביצה מלכד את ביציה החוצה
זרקת מתוכו הצפור התרוצה;
כל אחו ואבן אסוף רוח קסמים
ומלאים הצילות ומלאים הימים
נצרות וסגלות וכח עולמים,
היוצר בגלוי ורוקם בקטרים
קדורות וקשעות חדשות לבקרים.

כל שעה משעות חיינו נבדלת בתכונתה המיוחדת לה ובתולדותיה המשתלשלות ממנה. רוח האמונה, יצר הטוב שבקרבנו מתגלים בנו. אך לרגעים מזומנים, תחת אשר קלקלתנו מתמדת בנו תדיר. אבל ברגעים הקצרים הללו אצור ערך עמוק כל-כך, עד שהם ממריצים אותנו לראות בהם ממשות יתרה, מאשר בכל שאר הנסיונות שעברו על חיינו. ומטעם זה הנה אותה הראיה, שרגילים להסתייע בה תמיד, כדי להשתיק על ידה את אלה השמים תקוות נפרזות ביותר במין האנושי, כלומר, הראיה הנסמכת על הנסיון, בטלה ומבוטלת היא לעולם. לו גם בנוגע לעבר נספכים לדעתו של הנותן בו דופי, אף-על-פי-כן אין אנו זויים מלהוסיף ולקוות. עליו שומה אפוא לפתור את חידת התקוה הזאת המצויה בנו. מודים אנו, שחיי האדם שפלים ונבזים המה, אבל כיצד עמדנו על הדבר, ששפלים המה? מהו לרש דבר מורת-רוח זו המצויה בנו, לרש אירצון ישן-נושן זה הטבוע בנו? ומהי הפונה הכללית הצפונה במחסור ובבערות, אם לא רמוז דק, אשר תרמו הנפש, כי יש לה דרישות ותביעות עצומות לאין חק? מפני-מה מרגישים בני-האדם, כי ההיסטוריה הטבעית של האדם עדין לא נכתבה, וכי כל הדברים שנאמרו עליו, הולכים ומתישנים ונשארים תמיד מאחוריו והלאה וספרי המטפיסיקה ערכם מתדלדל ועובר ובטל? הפילוסופיה של ששת אלפים שנה עדין לא הספיקה לחדור אל תוך תעלומות חדרי הנפש ואוצרותיה. בכל מחקרי נסיונותיה נשאר תמיד, מדי עשותה את הבדיקה האחרונה, איזה שריד כל-שהוא, שלא יכלה לעמוד עליו. האדם נחל-מים הוא, אשר מוצאי מעינותיו נעלמים הם. הויתנו שופעת ובאה אל קרבנו ממקום שלא נדע איהו. בעל החשבון המדויק ביותר אינו יכול לראות מראש, אם ברגע הבא לא יבוא איזה דבר, שאינו נתן לשער, וישים לאל את כל חשבונותיו. בכל רגע ורגע אנוס אני להכיר על-כרחי, כי המקרים נובעים ממקור הנעלה מן הרצון, שאני קורא לו רצוני שלי. וכמשפט המקרים כן גם משפט המחשבות. כשאני מסתכל בזרם השוטף, אשר ממקומות נעלמים ממני הוא מפכה לפרקים את פלגיו אל תוכי, מיד אני רואה ומכיר, שאינני בלתי אם גזון מן הצדקה, אוכל לחס-חסד; שאני אינני עילתם של זרמי מעלה אלה, כי אם רק צופה, המחריש ומשתאה אליהם; שמלא געגועים אני נושא את עיני למרום ונוהג את עצמי כפושט יד, אלא שהחזיונות שופעים ובאים מתוך איזה כח זר ומזור.

השופט העליון, הדן את השגות אשר בעבר ואשר בהוה, והנביא היחידי, המנבא את המוכרח להיות, הוא הוא הטבע המרומם שאנו שרוים בקרבנו, כאדמה זו השרויה בזרועותיה הרכות של האטמוספירה; הלא היא אותה האחדות, אותה הנשמה העליונה, אשר בה אצורה וכלולה היותו של כל אדם יחיד ואשר על ידה היא מתלכדת כאחת עם שאר ההיות שבעולם; הלא הוא אותו הלב הכולל, אשר כל שיחת-אמת – הערצה לו, וכל מעשה-ישר – משמעת לו; הלא היא אותה הממשות המופלגת לאין חק, השמה לאל את ערמוניותנו וכשרונותינו וכופה את כל אדם להיות נחשב

שה שהוא באמת ונתקיים ולדבר דברים היוצאים מן הקב"ה ולא מן השמה
 דלחוף, והשוואת בלתי-השך להיות מוגלגלת וענקרת אל תוך מחשבתנו
 המפעלנו ולהיות לחכמה, לצדקה, לעצמה וליופי. אנו חיים בעולם של מעשים
 משתלשלים זה אחר זה בעולם של קרע, של חלקים ושברי חלקים. ואף
 על-פי-כן בקרב האדם פנימה, שרויה הנפש של הפל; השתיקה רבת החכמה;
 הישגי העולמי, אשר כל חלק או שבר-חלק מתיחס אליו בערך אחד שנה;
 האחד הנצחי. והכח העמוק הזה, אשר בקרבו אנו קיימים ואשר כל
 געימות האשר שבו שכיחות ומצויות לנו, לא די שהוא מוצא סמוך בעצמו
 וכלי-שלמות הוא בכל עת ובכל שעה, אלא שגם פעולת הראיה והדבר
 הנראה, הרואה והמראה, הנושא והנשוא – כלם רק דבר אחד הם. אנו
 רואים את העולם קרעים קרעים, כגון: השמש, הירח, החי, העץ; אבל הכל
 הכולל, אשר כל החזיונות האלה אינם אלא חלקיו הנראים לעין, הוא הנפש,
 רק מתוך הסתכלותנו בחכמה זו מוכשרים אנו לקרא את הרשום בספר חזון
 העתים והדורות; ומתוך השתקעותנו במיטב המחשבות שבנו והתמכרותנו אל
 רוח הנבואה המצויה בכל-אדם אנו נעשים מוכשרים להבין את דברי חזון
 העתיד הזה. כל אדם המדבר על החיים הללו באוני אנשים, שהם גופם
 אין להם חלק במחשבה זו, משחית את דבריו לבטלה. אינני נועז להיות
 לה לפה ולדבר בעדה. אין כח בדברי להביע את הכוונה הקדושה האצורה
 בה; דלים וקרים הם. רק היא לבדה יכולה להשרות את רוח אלהים על
 מי שהיא רוצה, וראה זה פלא! הנה שיחתו של אדם שכזה מלאה ליריקה
 ונעימה היא והכל חשים ומרגישים אותה, כאשר ירגישו את מפח הרוח,
 ואף-על-פי-כן אין אני יכול לכבוש בקרבי את חפצי לתאר ולו גם בדברי
 חל, מאין לי יכולת להשתמש בדברי קיש, את שמי שמינה של האלהות
 הזאת ולהרצות קצות ההוכחות בלבד, שעלתה בידי לאסוף בדבר פשטותו
 הנשגבה וגבורתו של החק העליון שבעליונים.

כשאנו מעינים בכל המתרחש בשיחותיהן של הבריות, בחזיונות
 הדמיון, בעתים של מוסר-כליות ושל תאוה, בזמן שהאדם נפעם ונדהם,
 בדברי המוסר אשר יורונו החלומות, שבהם אנו רואים את עצמנו לעתים
 קרובות כאלו מסכה נסוכה על פנינו – התחפשות-פליאה זו, שאנו מתחפשים
 בחלום, לא באה אלא כדי להעצים ולהאדיר את היסוד הממשי האצור בה
 ולקרבו להכרתנו הברורה – אנו משיגים כמה רמזים והוריות, אשר ילכו
 הלך והתרבות והיו למאור, המגיה אורו על דעת תעלומות הטבע. הכל
 מכין ועשוי להוכיח אותנו לדעת, כי נפשו של האדם איננה אבר, אלא
 מחיה ומפעלת היא את כל האברים כלם; כי היא איננה פעולה כפעולת כח
 הזכרון, כח המחשב וההכרעה, אלא שכל הכחות האלה משמשים לה מעין
 ידים ורגלים; כי היא איננה כשרון, אלא מאור; כי היא איננה השכל או
 הרצון, אלא המושלת בשכל וברצון; וכי היא היא היסוד הגעלם של קיומנו,
 אשר כל הכחות האמורים היום ושרוים בו, – אין-סוף היא, שאינו משועבד
 ואינו יכול להיות משועבד לרשות בעלים. מקרבנו פנימה או מאחורינו

בוקע הורח בעדנו אור, המאיר את כל הדברים המליח אותנו ליוצא, כי כשאנו לעצמנו אפס ואין הננו, אלא שהאור הכל הוא. האדם קזית של בית-מקדש הוא. אשר כל החכמה וכל הטוב אצורים ושרוים בתוכו; דבר זה, שאנו רגילים לקרותו בשם אדם, זאת אומרת: אדם אפול, שאתה, נושע, מחשב חשבונות, אינו מתאר, על צד האמת, את האדם גופו, אלא רק ציור מקולקל ממנו. לא לו אנו נותנים כבוד, רק הנפש, אשר הוא איננו בלתי אם כלי תשמישה, יכול תוכל, אם רק יביא אותה לידי גלוי במעשיו ומפעליו, לאכופ אותנו לכרוע לפניו. כשהיא נאצלת על שכלו – הרי היא גניוס; כשהיא נאצלת על רצונו – הרי היא צדקה; כשהיא שופעת אל תוך רגשותיו – הרי היא אהבה. וסמיותו של השכל מתחילה בה בשעה, שהוא רוצה להיות חטיבה מיוחדת בפני עצמה. ולדולו של הרצון מתחיל בה בשעה, שבעליו רוצה להיות חטיבה מיוחדת בפני עצמה. תכליתו של כל תקון בחייו של כל אדם יחיד אינה מכוונת אלא לפנות דרך לנפש, שתהא חודרת ועוברת מבעד לכל ישותנו, או בלשון אחרת: ללמדנו להיות כפופים ונשמעים.

יש עתים, אשר כל אדם חש ומרגיש בטבע הזה לכל טהרתו. אין די צבעים בלשונו של אדם לתאר את הטבע הזה כל-צרכו. דק וענוג הוא יותר מדי. לא ישיגהו שום מושג, לא תערכנו שום מדה, אבל יודעים אנו, שהוא בוקע וחודר אל תוכנו ומקיף אותנו. יודעים אנו, שכל הויה רוחנית אינה מצויה אלא באדם. משל קדמוני מחכם אומר: פקד יפקדנו אלהים גם מבלי לצלצל במצלה אשר בדלתנו; זאת אומרת: כשם שאין מחיצה או תקרה, המבדילה בין ראשינו ובין מרחבי השמים, כך אין תחום וחיץ בנפשו של אדם, אשר שם פוסק האדם, שהוא המסובב, ומתחיל האלהים, שהוא הסבה. כל המחיצות מסולקות. ישותנו מוטלת, כשהיא גלויה ופתוחה מצד אחד, בפני מעמקי הטבע הרוחני, בפני מדותיו של האלהים. אנו רואים ומכירים את הצדק, את האהבה, את החרות ואת הגבורה. למעלה מארבע מדות הטבע האלה עדין לא התרומם שום אדם, אלא הן הן מתרוממות ומתנשאות עלינו למעלה ראש, וביחוד בשעה שמתוך פניותינו אנו באים לידי נסיון לפגום בהן.

מרותו של הטבע, שעליו אנו מדברים בזה, באה לידי גלוי עליידי זה שהוא בלתי תלוי ועומד באותן ההגבלות, המקיפות אותנו מכל צד. הנפש מקיפה את כל הדברים שבעולם. כפי שאמרת, מתקוממת היא לכל נסיון, המתרגש ובא עליה. וכיוצא בזה מבטלת היא גם את הזמן ואת המקום. השפעת החושים הכניעה את רוחם של רוב בני-האדם במדה מרובה כל-כך, עד שמחיצות הזמן והמקום קבלו צורה של מעצורים, שיש בהם ממש ושאינם נתנים להסתלק; ולדבר על המעצורים האלה בקלות ראש, הרי זה נחשב בעיני העולם לסימן של סרוף-הדעת. אבל לאמתו של דבר אין הזמן והמקום אלא אמות-מדה מהופכות של כח הנפש. הרוח משחקת עם הזמן, —

יכלו להכיל עצמם את הנצח בששת אחת. או להאריך שעה אחת עד לאפסי הנצח. לעתים קרובות אנו באים על-פרכתנו לידי ההרגשה שיש נפרות אחרת ומחשבים אחרת מוז-שאנו מונים לה מיהם הולדנו. יש מחשבות המוצאות אותנו ממיד-צעירים ורעננים ומשמרות אותנו--שלא נצא מכלל נפרות לעולם. מחשבה שכזו היא האהבה אל היופי העולמי והנצחי. כל אדם המסתכל בו ביופי זה, אינו נפטר ממנו אלא מתוך ההרגשה, שיותר משהוא מתיחס אל חיי העולם הזה, אשר סופם למיתה, מתיחס הוא אל דורות עולמים. פעולה כל-שהיא של כחות הרוח-משחררת אותנו במדה ידועה מתנאי הזמן. כשאנו חולים או חלשים, פסוק לנו פסוק אחד של שירה או פתגם עמוק, ואתה משיב בזה את נפשנו; או הבה לנו כרך אחד מספרי אפלטון או שקספיר, או רק הזכר לנו את שמותיהם, ומיד אנו באים לידי הרגשת חיי-עולם. צא וראה, איך המחשבה העמוקה, האלהית מקפלת תחתיה שנות מאות ושנות אלפים והנה וקיימת בכל הדורות והתקופות. האמנם נגרע עתה ערך פעולתה של תורת ישו מערכה בשעה שיצאה מפיו בפעם הראשונה הרשם הכביר, שיפעלו עלילות ואישים על מחשבותי, דבר אין לו ולזמן. ובכן אתה מוצא תמיד מדה, המיוחדת לנפש, ומדה אחרת שכנגדה, המיוחדת לחושים ולשכל. מפני גלוייה של הנפש מתבטלים הזמן והמקום והטבע והיו לאפס. בשיחה מצויה אנו מיחסים את כל הדברים אל הזמן, כשם שאנו רגילים לדמות, כי הכוכבים הנפרדים זה מזה מרחקי איך-קץ שרזים וקבועים. על-פני ספירה בולטת אחת: וכך אנו אומרים, כי יום הדין רחוק או קרוב, כי ימות המשיח ממששים ובאים, כי יום של תקונים מדיניים, מוסריים וחברתיים ידועים קרוב לבוא וכדומה לזה, משום שסבורים אנו, שלפי טבע הדברים הרי מעשה זה-מן המעשים, שאנו מתבוננים אליהם, דבר חיצוני הוא וסופו לחלוף, תחת אשר המעשה האחר דבר קים ומתמיד הוא וקשור הוא אל הנפש. הדברים, שאנו סבורים עליהם-באותה שעה, שהם קבועים ועומדים, יתירו את עצמם-לאט לאט, כאותם הפרות המבוכרים הנשורים מעל-העץ, מעל הנסיגן שלנו ויפלו לארץ. והרוח יסערם ויטיצם, מאין איש ינדע אנה. מראה הנוף, צורות אנשים, ערים כבוסטון ולונדון, דברים בני-חלוף חמה, ככל אחד המוסדות שהיו בימי קדם, או כהבל-אד או עשן, וכזה הוא גם גורל החברה וגורל העולם כולו. הנפש צופה ורואה בלי-חשך לפנים, כשהיא יוצרת לה עולם מלמנית ועוזבת עולמת מאחריה. אין לפניה לא מנין-זמנים, לא מנהגי דת, לא אישים, לא כשרונות ולא בני-אדם. הנפש אינה יודעת בלתי אם את הנפש; רקמת המקרים אינה משמשת לה אלא לבוש חולף ועובר, שהיא לבושה בו. את מדה-הפרוגס שלה יש למד לפי החק-המיוחד לה לעצמה ולא לפי כללי-חשבון, הליכנתיה של הנפש לפנים אינן הליכות ממדרגה למדרגה, עד כדי שאסור יהיה לצירן בזמות-תנועה בקו-מישר, כי אם

ביותר עליה ממצב למצב, מעין זו המתגלה בגלגליותה של בעלי-החיים – גלגול הביצה בתולעת, גלגול התולעת בזבוב. גדולו של הגניוס יש לו תכונה, כללית ידועה, אשר לפיה אין בחיר האדם מתעלה מתחלה על ראובן ואחר על שמעון ואחר על לוי וגורם מתוך-מך לכל אחד מהם צער חכרת שפלותו, כי אם בכל פעם ופעם, שחבלי זדה תוקפים אותו לרגלי גדולו, הולך האדם ומרחיב את חוג פעולתו, ובכל הלמות הדפק שלו הוא הולך ומתרומם למעלה ממפלגות בני-אדם ומהמוני בני-אדם. עם כל דחיפה אלהית הולכת הרוח ובוקעת את הקליפה הדקה של מראות העין, החולפים ועוברים, ויוצאה ופורצת אל תוך הנצח ושואפת את אוירו. מתהלכת היא בתחום של אמתיות, שנתגלו בעולם מאז ומקדם, ובאה לידי ההרגשה, שיש קרבה יתרה בינה ובין זנן ואריאן מאשר בינה ובין בני ביתה.

זאת תורת החק של הגדול המוסרי הרוחני. אין זו כי אם עליה פשוטה, כמו בכחה של קלות מיוחדת, לא אל תוך תחום של צדקה אחת, כי אם אל תוך תחום כל הצדקות פלן. מוטבעות ועומדות הן בקרב הרוח, המכילה אותן פלן. הנפש תובעת טהרה, אבל לא הטהרה עיקר מגמתה; היא תובעת צדק, אבל לא הצדק עיקר; תובעת היא גמילות חסדים, אבל יש דבר הטוב ונעלה מזה; אי לזאת, בשעה שאנו פוסקים מדבר על-דבר טבע מוסרי כדי לדרוש את עשיתה של אחת הצדקות המצוה מפי טבע זה, אנו מרגישים מעין ירידה והסתגלות.

בקרב הרגש הזה עצמו מונח גם גרעין של גדול, הנשמע ומשתעבד לאותו החק גופו. מי שעלול לענוה, לצדק, לאהבה ולשאיפות נעלות, כבר עומד על מדרגה רוממה כזו, אשר ממנה הוא שותף את ממשלתו על המדעים ומלאכות המחשבת, על המליצה והשירה, על עלילות והליכות-חן. כי האיש השרוי בתענוג המוסרי הזה, כבר זכה, שיהא לו חלק בכחות הרוחניים המיוחדים האלה, אשר בני-האדם מעריצים ומכבדים אותם כל-כך. אין לך כשרון ואין לך חריצות המצוים באוהב, אשר בעיני הנערה האהובה לו יהיו נחשבים לאין, עדיכמה שהיא עצמה לא תהי דלה במקנות כאלה; והלב, המתמכר אתמכרות שלמה אל הרוח העליונה, רואה את עצמו קרוב קרבה יתרה אל כל מפעליה של הרוח הזאת והוא ילך הלך ועבוד בדרך-המלך לרכוש דעת וגבורה במקצועות שונים ומיוחדים. כיון שאנו מתדוממים לידי הרגש העיקרי והיסודי הזה, מיד אנו נבטלים ממקום עמדתנו והדחוק אשר בקצות העולם אל תוך מרכז העולם, אשר שם, כמו לפני ולפנים – ממחיצתו של אלהים, אנו מסתכלים בעילות והדאשנות והננו משיגים מראש את מהות התבל, שאיננה אלא תולדתן של העילות הללו, ההולכת ומשגלשלת לאט לאט.

אזנו ממדתיה של תורת אלהים היא ההתגשמות, שהרוח מתגשמת בטמנת-הצורה – בצורות כצורת אני. חי אני בתוך החברה; יחד עם אנשים המצויים לאותן המחשבות השרויות ברוחי אני, אך נשמעים בבחינה ידועה לאתם האינסטינקטים הגדולים, אשר משיהם אני חי, דואה אני, שאותה

הרחק עצמנו שפועלת את שפועלת גם בהם יודע ומכיר אני, כי טבע אחד משתף לכלנו; ואותן הנפשות האחרות, אותן העצמיות הנבדלות מושמות אחתי אליהן יותר מכל דבר שבעולם. הן מעוררות בקרבי אותן תנועות הנפש החדשות, שאנו קוראים להן בשם תאוה; אתבה, שנאה, פחד, השתוממות, רחמים; ומה תוצאת לשיחת הבריות, להתחרות, למרותה של נפש האחד על השני, לבנין ערים, לקרבות. בני האדם טפלים הם לגבי ראשית התורה והדעה, אשר תטיף הנפש. בימי נערונו אנו דבקים באנשים דבקות יתרה, המעבירה אותנו על דעתנו. הילדים ובני הנעורים רואים בהם את כל עולמם. אבל בשעה שהאדם נעשה מלמד בנסיונות, הרי הוא מכיר, כי טבע אחד שוה מתגלה בכל הבריות קלן. האנשים עצמם מביאים אותנו לידי הכרתו של הבלתי־אישי. בכל שיחה של שני בני־אדם נוטל חלק בשתיקה הטבע המשתף להם כבן־שיחה שלישי. הצד השלישי הזה, או הטבע המשתף הזה, איננו חזיון חברתי; בלתי־אישי הוא; אלהים הוא. והוא הדין גם בחבורות, שנושאים ונותנים. בהן בעינים חשובים וביחוד בשאלות נשגבות, מובטחים הם בני החבורה, כי המחשבה מתרוממת בלבם של כל אחד מהם לידי מדרגה אחת שוה וכי הכל יש להם חלק רוחני בכל המדבר, ומשפט השומע כמשפט המדבר. כלם נעשים חכמים מכפי שהיו. ככפתו של בית־מקדש מתנשאה ממעל להם אחדות המחשבה הזאת, המעוררת את כל לב להיות דופק מתוך הכרה יותר נעלה שהוא מכיר את כחו וחובתו ולהיות חושב ופועל מתוך רוממות שאינה מצויה. כלם יודעים ומכירים, כי הגיעו לידי מדרגה יותר נעלה של השלטון ברוח. יש חכמה ידועה של אהבת הבריות, המיוחדת כאחת גם לגדולים שבבני־האדם גם לקטנים שבהם ואשר שיטת החנוך הרגילה שלנו מתנגעת לעתים קרובות להשביטה ולדכאיה. הרוח אחת היא והבחירים שבאנשי הרוח, האוהבים את האמת אהבה לשמה, סבורים פחות מכל, שהאמת אחת קנינם היא. הם מקבלים אותה בהכרת תודה מכל־מקום שהיא באה ואינם טובעים אותה במטבע או בתוחם שמו של איהו אדם, כי היא היתה שלהם מאז ומקדם ומימות עולם. החכמים וגדולי המחשבה אין להם מונופולין על האמת. נטיתם הנמרצה ללכת בדרך ידועה עושה אותם בבחינה ידועה לבלתי־מוכשרים לחשוב נכוחה. על כמה השקפות רבות־ערך אנו חייבים תודה לאנשים, שאינם חריפים או עמקי־תבונה ביותר, ואשר מבלי שום יגיעה יתרה מביעים הם את הדבר, שאנו צריכים לו ואשר לשוא שאפנו אליה זה כמה. שפועלת של הנפש כלולה על־פירוב. בדבר המורגש בלב, שלא יצא מן השפה ולחוק, יותר מאשר בדבר שהובע באחת השיחות. מרחפת היא מעל לבלתי־חברה והכל מבקשים אותה שלא מדעתם איש באחיו. הדעה, שאנו יודעים טובה מן המעשים, שאנו עושים. עדין אין אנו שולטים בעצמנו די צרכנו וכבר יודעים אנו, כי יתרון ומעלה יתרה לנו. בשיחתי המצויה, שאני סח עם שכני, אני מרגיש לעתים קרובות מאד אותה האמת עצמה, שדבר־מה יותר נעלה צופה ומביט בכל אחד מאתנו על

משחק תבנית יהוה מלמעלה ושם אחובי על כל אדם מאתנו שנענע ונפטר
 בראשו ליתפטרנו ונפטרנו ונפטרנו ונפטרנו ונפטרנו ונפטרנו ונפטרנו
 ונפטרנו בניקודם משפלים את עצמם כדי לבוא במשא זמתן עם הברית
 בשנות הרגילה הנבזה שהם משרתים את העולם ואשר למענו הם מוחלים
 על כבודם המוטבע בסמלחה דומים הם לאותם השיקים הערבים הדרים
 בבתי פחותים ומתחפשים למראית עין לעניים בכדי להציל מאסם הפחה
 ועל ברק צפרם הם מתענגים בחרי תדרים חבוים

וכשם שהנפש מצויה בכל אדם כך מצויה היא בכל תקופה מתקופות
 הזמים בשולה ומפתחת היא כל צרכה כבר בעוד האדם ילד כשאני
 מטפל בילדי הרי כל ידיעתי בלשון הרומית והינית כל השכלתי ומעותי
 אינם מועילים לי כלום אבל כל מדה ומדה שיש בי משל עשר הנפש
 עומדת לי לצורך תכליתי המכונה אם אני הולך בשרירות רצוני ומעמיד
 על דעתי הרי הוא מעמיד את רצוני כנגד רצוני את זה לעומת זה
 ומניח אותי אם הדבר ישר בעיני להשפיל את עצמי ולהשתמש ביתר כחי
 ואוני כדי להכותו אבל אם מותר אני על רצוני והגני משתדל לפעול
 פעולה הנובעת מתוך הנפש בעשותי את הנפש לדין מוכיח בינינו מיד
 מציצה אותה הנפש עצמה מתוך עיני והרי הוא מוקיר ואהב עמי יחד
 את כל הראוי ליקר ואהבה

הנפש צופה ורואה את האמת ומביאה אותה לידי גלוי כשאנו רואים
 את האמת מיד אנו מכירים אותה יאמרו על זה הספקנים והלצנים מה
 שיאמרו שאל ישאלו אותך השוטים כשדברת דבר שאינם אובים לשמוע
 וכי מנין אתה יודע שדברך אמת ולא טעות היא בידך כשאנו רואים
 את האמת מיד אנו מכירים אותה מפי הסברה כשם שתכף ליקיצתנו אנו
 יודעים כי ערים אנחנו מאמר נעלה יצא מפי עמנואל סנדפורג שיש בו
 בלבד כדי להעיד על רוממות תבונתו של האיש הזה לאמר לא דבר
 היתו מוכשר להצדיק את כל הישר בעיני מוכיח עליו על האדם כי יש
 בו בינה ודעת כי אם היתו מוכשר להבחין שמה שאמת אמת הוא ומה
 ששקר שקר הוא רק זהו אות ומופת על מהותה ותכונתה של התבונה
 בספר שאני קורא מראה לי כל רציון טוב שאני מוצא בו כמשפטה
 וכמעשה של כל אמת את צלמה ודמותה של כל האמת כלה לכל רעיון
 רע שאני מוצא בו תהיה נפש זו עצמה להרב חדה החותכת וגוררת אומג
 וזרת אותו הלאה חכמים אנו יותר מכסף שאנו סבורים אם לא נניח
 מעשולים על דרך המחשבה שלנו כי אם הנשתדל שתהא פעולהנו פעולה
 תמה ושלמה או נתבונן מה משפטו של כל דבר ביחסו לאלהים אז יודע
 נדעהאם כל דבר בפרט והוא כל הדברים בכלל זאת כל אדם בפני עצמו
 כי יוצקת ושם של כל הדברים ושל כל בני האדם עומד מאחורינו ושופע
 דרך האמר של עצמותנו על כל הדברים שבכלם את דעתנו שאין לה
 חקר ותכלית

אם מלבד הכרה זוכה שהנפש מכירה בכל המקרה ממקרה חיי היתו

את עצמותה ומהותה, עוד סגולה עליונה בה לגלות את האמת. וכאן אולי מן הצורך הוא, שננסה לשאב מתוך מציאותה הקרובה עצמה וכח ונדבר על השראת שכינה זו בלשון יותר חשובה ונעלה. כי ההרצאה, שהנפש מרצה את האמת, היא המאורע היותר נעלה שבמאורעות הטבע, מפני שבהרצאה זו אין הנפש נותנת דבר-מה משלה, אלא את עצמה גופה היא נותנת, או היא עוברת אל תוך אותו האיש, שהיא מאירה אותו באורה, ונעשית אותו האיש עצמו, או, לפי מדת האמת שאותו האיש מקבל, היא קולטת וסופגת אותו אל תוכה עצמה.

אנו קוראים להכרזות שהנפש מכרזת, לפרסום שהיא מפרסמת את טבעה, בשם „גלוי שכינה“. החזיונות האלה באים תמיד כרוכים ברגש של רוממות. כי התגלות זו אינה אלא אצילות השופעת מרוח אלהים אל תוך רוחנו אנו. אין זאת כי אם נטיגת זרם רוחו של היחיד מפני משברי ים החיים הסוערים. כי כל השגה ברורה אשר ישיגו בני-האדם את הכח המרכזי הזה ממלאה אותם יראת-הרוממות ותענוגות. רעד חלף ועובר את כל בני-האדם בשעה שאמת חדשה מתגלה ובאה לעולם, או בשעה שנעשה מפעל כביר, הבוקע ועולה מלב הטבע. בגלויים האלה אין כח הראות נפרד מעל הרצון לפעול ולעשות, אלא שהסתכלות נובעת מתוך ההכנעה, וההכנעה נובעת מתוך השגה מלאה שמחה. כל רגע, שכל אדם יחיד מרגיש שהשגה זו ממלאה אותו, נשאר בלבו למוכרת עולם. לפי ההכרח המוטבע ועומד במהות עצמותנו, הרי בעקב הכרתו של היחיד את המציאות האלהית הזאת כרוכה תמיד התלהבות-נפש ידועה. טיבה ואריכותה של ההתלהבות הזאת הולכים ומשתנים ומתחלפים, הכל לפי שנוי מהותו של האדם, ממצב של התפעלות והתערות של מעלה ורוח הקדש – חזיונות אלה אינם נפרצים ביותר – עד כדי ההבהוב היותר קלוש של הרגש המוסרי, אשר זוהי צורתה שבה היא מחממת, כאח המבוערת בביתנו, את כל המשפחות והחבורות של בני-האדם ומכשירה את קיומה של החברה. בעקב התגלות הרגש הדתי בקרב בני-האדם היתה כרוכה תמיד נטיה ידועה לשגעון, כאלו „הציצו ונפגעו מרוב שפעת האורה שהוערה עליהם“. ההתפעלות של סוקרטס, ה„התאחדות“ של פלוטינוס, ה„חזיון“ של פארפיריוס, החזרה-בתשובה של פולוס, „דמדומי השחר“ של יעקב בהמה, עיוותיו של דורש פוקס והקוקרים שלו, „הארתו“ של סנדנבורג, כלם מסוג אחד המה. מה שלגבי האנשים המופלאים האלה היתה התלהבות הנפש, בא לידי גלוי צמקרים אין-ספורות שבחיים המצויים בדרך פחות מתמיהה. ההיסטוריה של האמונה מוכיחה בכל מקום, שיש בח נטיה להתלהבות. האפסטזה הדתית של אגודות האחים והקוויאטיסטים במונביה; גלוי הכונה הנצחית שב„דבור“ בלשון הכנסייה של ירושלים החדשה; ה„תחיה“ של כנסיות הקלויניסטים; „הנסיונות“ של המתודיסטים – כל אלה אינם אלא צורות שונות אשר לאותו הרטט של יראת הרוממות ולאותו התענוג הפנימי המלוים את התמוגות נפשו של היחיד בתוך הנפש העולמית.

טבעם של הגלויים האלה אף הוא כך הוא: השגותיו של החוק
 המוחלט הם: הם משמשים פתרונים לשאלותיה של הנפש עצמה הם אינם
 משיבים תשובה על שאלותיו של התניין. מעולם אין הנפש משיבה תשובה
 במלים, כי אם בעצם הענין גמול שצלינו באה השאלה.
 ההתגלות אינה אלא מפתח סגור הנפש הבריות סבורות, שההתגלות
 היא חזון גורלו של האדם. בדברי האורים והתומים של הנפש אשר בימי
 קדם היה השכל מבקש למצא תשובות לשאלות גשמיות והיה משתדל להגיד
 בשם אלהים, כנה יאריכו בני-אדם ימים, מה המעשה אשר תעשינה ידיהם
 ומי יהיו חבריהם, והיה מצרף לוח שמות, מניני-זמנים ומקומות. אבל אין
 אנו ושאים להיות משברי מעוללים סגורים. אלא חייבים אנחנו לכבוש
 בקרבנו את הסקרנות השפלה הזאת. תשובה אמורה בדברים – אונאה היא;
 לאמתו של דבר אין היא תשובה כלל על השאלות שאתה שואל. אל-נא
 חבקש כי תאר יתארו לפניך את הארצות, שאתה נוסע לשם באניה. שום
 חאור אין בו כדי לתארן לפניך די ספוק, ולמחר אתה בא לשם ואתה
 מכיר אותן לדעת מתוך מגורין שם. בני-אדם שואלים על-דבר השארת
 הנפש, על הנעשה בשמים, על הגמול הצפוי לרשע וכדומה. ולא זו בלבד,
 אלא שהנוצרים המאמינים סבורים, כי ישו הניח אחריו תשובות על השאלות
 האלה. אבל מעולם לא היה איש-הרות הזה מדבר אפילו רגע אחד בסגנון-
 הלשון ההמוני של המאמינים הללו. האמת, הצדק, האהבה ומדות הנפש
 אחוזים וקשורים קשר מהותי ברעיון, שהכל קים ומתמיד בעולם ואינו בן-
 חלוף. ישו, אשר חי בעולם הרגשות המוסריים האלה ולא שעה אל האשר
 הגשמי, כי אם שם את לבו רק לגלויי הרגשות האלה, לא הפריד מעולם
 את רעיון הקיום וההתמדה מעל מהות האטריבוטים האלה, אף לא הביע
 אפילו דבור אחד בנוגע להשארת הנפש. נשאר הדבר לתלמידיו אחריו
 להפריד את המדת הקיום מעל היסודות המוסריים ולהורות את השארת
 הנפש בתור תורה ולהוכיח את אמתה באותות ומופתים. ובה בשעה שהתחילו
 מורים את תורת האלמות כתורה בפני עצמה, מיד באה ירידה לאדם.
 בשטף האהבה, בהערצה שמעריצים את הענוה, אין מקום לשאלה בדבר
 התמדת הקיום. אדם, אשר שאר-רוח לו, לא ישאל מעולם את השאלה
 הזאת, או לא ישפיל את עצמו לטפל בהוכחות וראיות ממין זה. כי הנפש
 נאמנה לעצמה והאדם, אשר היא נפתח בו, אינו יכול לעבור מתוך הנה,
 אשר אין סוף לו, אל תוך-עתיד, אשר יהי קץ לו.
 השאלות האלה על-דבר העתיד, שאנו משתוקקים למצא להן פתרונים,
 אינן אלא הודאה על החטא שבידנו. לאלהים אין עליהן שום-תשובה. שום
 תשובה בדברים אינה יכולה כל-עיקר לשמש פתרון לשאלה- בדבר עצמים
 ממשיים. לא בודון גזרת אלהים, כי אם- בטבעו של האדם- תלוי הדבר,
 שמסכה מרושה על המעשים אשר יקרו ביום מחר; אין רצונה של הנפש,
 שאנו נגלה תעלומה אחת, מלבד התעלומה של הסבה והמסובב. על-ידי
 המסכה הזאת, החוצצת בפני המקרים העתידיים לבוא, מלמדת היא את-בגל

האדם לחיות את חיי היום הזה. הדרך היחידה למצוא תשובה על השאלות האלה, שהן שאלות החושים, היא להסתלק מכל סקרנות שפלה ומדי הסגירנו את עצמנו ביד שטף הקיום, אשר ישא ויביא אותנו אל תעלומת הטבע, עלינו לפעול ולחיות, לפעול ולחיות; ומבלי אשר צפינו לזה, הנה ערכה ויצרה לה הגשם המתקדמת מעמד חדש והשאלה והתשובה התלכדו כאחת והיו לדבר אחד.

בכח אש החיים, אש הקדש, אש השמים זו עצמה, ההולכת ובווערת עד שהיא מלהטת וממסה את כל הדברים שבעולם לגלים ומשברים של ים אורה, אנו רואים ומכירים איש את אחיו ואת משפט הרוח אשר בכל אחד מאתנו. מי יכול להגיד את שרש דבר ידיעתו את התכונה המיוחדת, אשר לכל אחד ואחד מבין חוג ידידיו השונים והנבדלים איש מאחיו אין איש. ואף-על-פי-כן אין דבריהם ומעשיהם עלולים לרמות אותו. באדם זה, אף-על-פי שאין הוא מוצא בו און, אינו נותן אמן. ובאדם פלוני, אף-על-פי שהם מזדמנים יחד רק לעתים רחוקות, הרגיש אותות נאמנים, המעידים עליו, כי יש לבטוח בו, כבאדם המוצא ענין וחפץ בתכונתו שלו גופו. אנו יודעים איש את אחיו ידיעה נכונה מאד, — מי מאתנו התהלך בצדק ומישרים עם נפשו, ואם הדבר שאנו מטיפים לו או נושאים את עינינו אליו איננו אלא געגועים שאין בהם ממש, או הוא שאיפתנו, שאנו שואפים בתם-לבב ומתוך יגיעה ועמל.

צופים ומבחינים ברוחו של אדם ובסגולותיה המיוחדות הננו כלנו. סגולת הבחנה זו עיקר עליון היא בחיינו או בכחותינו, אשר מחוץ להכרתנו. המשא-והמתן של הבריות, עסקם ומעבדם, אמונתם, יחסי ידידותם ומריבותיהם — אינם אלא חקירת בית-דין רבה ועצומה אחת, הבוחנת ובודקת את טיבו ואפיו של האדם. בין במושב כל הדינים כלם, בין בישיבת מנין מועט של דינים ובין בעמידת אדם כנגד אדם פנים אל פנים, המאשים כנגד הנאשם, מגישים בני-האדם גופם את עצמם למשפט. על-כרחם הם מציגים לראוה אותם הפרטים הקטנים, אותן הידים המוכיחות, אשר על פיהם אפשר לעמוד על טיבו של אדם. אבל מי ומי הוא הדין את הדין? ואת מה הוא דין? אמנם לא תבונתנו היא הדין. את טיבו של אדם אין אנו למדים לא מתוך עיון ולא מתוך חריצות יתרה המצויה בנו. לא; אלא זהו עיקר חכמתו של אדם חכם, שאינו דן את הבריות; הוא מניח אותם להיות דנים את עצמם ורק קורא הוא וכותב בספר את פסק דינם, שפסקו בעצמם.

בתקף חק הטבע הזה, שאין להסתלק ממנו, נכנע ומשתעבד רצונו של היחיד ולמרות יגיעותינו או מעוש שלמותנו יהיה הגניוס שלך מבצבץ ועולה מקרבך, כשם שהגניוס שלי יהיה מבצבץ ועולה מקרבי. עצמותנו ומהותנו אנו היא היא התורה, שאנו מורים אותה לאחרים, בין מדעת ובין שלא מדעת. מחשבות נכנסות אל תוך רוחנו דרך צנורות, אשר מעולם לא הנחנו אותם פתוחים, ומחשבות יוצאות מרוחנו דרך צנורות, אשר מעולם

לא פתחנו אותם לרצוננו, אפי' של אדם מגרה וגמבית על-כרחי, אמת המדה למד בה פרונגרם אמתי אתה מוצא בהליכותיו ובמדעותיו של אדם, לא מספר שנות חייו, לא השכלתו, לא חברתו, לא ספרים ומעשים וכשרונות, אף לא כל אלה יתד יש בהם כח למנוע אותו מלהעריך היות הנעלה ורוממה מרוחו. אם לא מצא לו מחסה ומפלט באלהים, הרי נמוסיו, דרכי דבורו, נוסח פתגמיו והבנין, אם יש לומר כך, של כל השקפתו יהיו מגלים ומכריזים זאת שלא בטובתו, עד-כמה שלא יהיה מתנגד לזה בכל מאודו. אבל אם מצא לו אדם את מרכזו, תהא האלהות עולה וזורחת מקרבו מבעד לכל מעטי הבערות אשר יעטה, מבעד לטיבו ותכונתו שאינם נוחים ועל אף התנאים הקשים שהוא נתון בהם. אינה דומה מדתו של המבקש והמחזר אחר קנין למדתו של מי שיש לו קנין.

ההבדל הגדול שבין מורי הקדש ובין המורים שבספרות, - בין פיטנים מעין הרקרט, ובין פיטנים מעין פופ, - בין פילוסופים מעין שפינוזה, קנט וקולרידזש, ובין פילוסופים מעין לוק, פלי, מקינטוש וסטיוארט, - בין אנשים המעורבים עם הבריות, הנחשבים לאנשי-שיחה מופלאים ובין אחד מבעלי המסתורין הגלויים, אשר בחזקת יד המחשבה שתקפה עליו הוא מתנבא גבואה מטורפת למחצה, - הוא זה, שבני הסיעה האחת מדברים, מבפנים, או מתוך הנסיון שנתנסו בו, כשתפים ואדונים של המעשה; ובני הסיעה האחרת מדברים, מבחוץ, כמסתכלים פשוטים או אולי כאנשים, היודעים את המעשה רק מפי עדותם של אנשים אחרים. אין שום תועלת בדבר כשמטיפים אלי מבחוץ. הנקל לי לעשות זאת בעצמי. ישו מדבר תמיד מבפנים ובמדה שאין כמותה. זהו כל הפלא שבדבר. מאמין אני מראש, כי אכן כך צריך להיות. כל בני-האדם פלם עומדים ומצפים בלי-תשך לביאתו של מורה ומדריך שכוה. אבל אם אין אדם מדבר מלפני ולפנים, מאחורי הקלעים, ששם הדבר וכונת הדבר מהלכדים כאחד, הבה יודה על זאת מתוך ענוה והכנעה. דעת-כל זו שופעת אל תוך השכל ויוצרת את זה, שאנו קוראים לו בשם גניוס. חלק גדול מחכמת העולם אינו חכמה כלל, והמצוינים שבין המשכילים נעלים הם בלי-ספק מכל פרסום ספרותי, אף-על-פי שאינם מן הסיפורים. בין המון תלמידי החכמים ומחברי ספרים אין אנו מרגישים מציאותו של דבר מקדש ומרומם; אנו מרגישים בהם חריצות וזריזות ידועה יותר מרוח הקדש; יש בהם אור ואינם יודעים מאין הוא בא, והם אומרים עליו, שהוא שלהם; כשרונם אינו אלא הפלגת אחת הסגולות המצויות בהם, הגדלת מדתו של אחד מאבריהם, עד כי יתר כחם ואינם אינו אלא מחלה. במקרים שכאלה אין המתנות הרוחניות עושות רשם של שלמות מוסרית, כי אם כמעט של קלקלה וחטאת; ואנו מרגישים, כי כשרונותיו של אדם נצבים לשטן בדרך התרוממותו אל האמת. אבל הגניוס בעל אמונה הוא. אין הוא אלא ספיגה וקליטה גפרוה של הרגשות הכל, אין הוא אנולמי ויוצא מן הכלל, אלא דומה הוא אל בני-אדם אחרים במדה יתרה ולא במדה פחומה. בכל המשוררים הגדולים מצויה חכמת

אהבת-הבריות, העולה על כל יתר כשרונותיהם. אין יתרון למחבר, לאיש החבונה, לחבר המפלגה, לבעל דרך-ארץ נאה מן האדם באשר הוא אדם. זיוה של האנושיות מבהיק בהומירוס, בצ'וסר, בספנסר, בשקספיר, במילטון. הם מוצאים את ספוקם באמת בלבד. הם משתמשים בערך הישר. הם נראים מצוננים ומתונים בעיני האנשים, המתלהבים למקרא דברי סופרים פחותים, אבל חביבים על ההמון, המלאים תאוה הוללה וצבעים המסמאים את העין. כי משוררים הם בכח חפש המעוף, שנתנו לנפשם רבת-התושיה, השבה ונשקפת מעיניהם ומברכת את היצירות אשר יצרה. נעלה היא הנפש מן הדעת המצויה בה; חכמה היא מכל אחד ממעשי-היצירה שלה. המשורר הגדול מביא אותנו לידי הרגשת העשר המצוי בנו ומתוך-כך אנו ממעטים להרהר ביצירותיו הוא. השפעתו היותר מעלה על רוחנו היא זו, שהוא מורה אותנו לבנות את כל מפעליו אשר פעל. שקספיר מעלה אותנו לידי מדרגה של פעולה רוחנית הנעלה כל-כך, עד שאנו מרגישים שהשפע עלינו שפע עשר רב ועצום, אשר עשרו שלו אפס ואין הוא לעומתו; ואז חשים אנו, כי יצירותיו המזהירות, שעד עתה היינו רגילים לפאר ולרומם אותן כעין סוג של פואטיסה מיוחד בפני עצמו, אין להן קיום בטבע הממשי יותר מצלו של עובר ארח, המשתטח על הסלע שבצד הדרך. רוח הקדש, שבאה לידי גלוי ביצירות כהמליט והמלך ליר, יכולה היתה ליצור יום-יום מעשים נאים אחרים עד לאינסוף. ומדוע-זה אוקיר אפוא את המליט ואת ליר, כאלו לא היתה בנו אותה הנפש, אשר היצירות הללו יצאו מקרבה, כשם שההברות יוצאות מן הלשון?

כח זה אינו שופע ויורד לתוך חיינו של היחיד, אלא על-מנת להיות קנינו הגמור. הוא מתרחש ובא אל האדם הענו והפשוט; הוא בא אל האיש המתאמץ להרחיק מעליו את כל שוא וגאה; הוא בא כמראה-הנבואה; הוא בא כשלות נפש ורוממות. בשעה שאנו רואים לפנינו את אלה שהוא שרוי בתוכם, מיד מתגלות לפנינו מדרגות חדשות של רוממות. מלפני רוח-הקדש זו יוצא האדם ששרתה עליו ולב אחר בקרבו. כשהוא מספר עם הבריות, אין הוא מתבטל מפני דעתן. הוא מנסה ובוחר אותן. כהנפש זה דורש מאתנו להיות תמימים ונכוחים. הפיך וחוח-הדעת מנסה לפתות את ספור קורותיו כשהוא מתפאר, שלורד, או נסיך, או רוזן פלוני דבר אליו כך וכך או התנהג עמו כך וכך. אנשים שחצנים מקרב ההמון דרכם להראות לך את הכפות, התכשיטים והטבעות שלהם ושומרים למשמרת את הכרטיסים ואגרות הברכה, שנתקבלו לידם. אנשים שהשכלתם יתרה, כשהם באים להרצות את המוצאות אותם, בוררים ביחוד מאורעות נעימים, אשר חוט של פיוט משוך עליהם, — את בקורם ברומא, את דבר האיש הגאוני אשר ראו עיניהם, את ברית הידידות, אשר בינם ובין אדם נעלה פלוני; ועוד אולי נוסף על זה גם הנוף הנאה, זיו נגזרות ההרים, המחשבות הרוממות, שהתענגו עליהן יום אתמול — וככה משתדלים הם להשרות על חייהם ברק זיו של רומנטיות. אבל הנפש, המתנשאה עד לידי הערצת האל הגדול,

תמימה וברה הוא; אין לה לא ברק צבעי ארגמן, לא ידידים גאים, לא מכרים רוזנים ולא מאורעות מופלאים במינם; אין היא צריכה לכך, שישתוממו עליה; שרויה היא בתוך שעה זו של עכשיו, בתוך מעשה הנסיון הקשה של יום-יום, — משום שגם הרגע הגוכחי וגם הדבר הטפל שבטפלים נעשים כספוג וקולטים אל קרבם את המחשבה ומתמלאים שפעת ים אורה. קיין שאדם מתהלך עם איש-הרוח, אשר עם כל רוממותו הנעלה פשוט הוא תכלית הפשטות, הרי כל הספרות נראית בעיניו כמלתמת דברים בלבד. האמרים הפשוטים ביותר ראויים מאין כמוהם להיות נכתבים בספר, ואף-על-פי-כן זולים ומצויים הם כל-כך, עד כי לרוב עשרה של הנפש, אשר אין קץ לו, מי שאומר לאספס, הרי זה דומה למלקט אבני-גיר אחדות מעל פני האדמה, או לכונס מעט אויר לתוך צלוחית, בשעה שכל האדמה כלה וכל האויר פלו לנו הם. שום דבר אינו יכול לחדור לתוך אותו התחום או לעשותך לאחד מבני אותו החוג, אם לא תסיר מעליך את כל הבלי תפארתך ותתהלך עם הבריות באמת פשוטה ובהתגלות-לב גמורה ומתוך ודאות ברורה בכל מה שנטל עליך לדעת.

אנשים ממין זה מתנהגים עמך כמנהג אלילים; הם מהלכים על-פני האדמה כאלילים ומקדמים בלי שום תמיה את חריפות תבונתך, את טוב לבך ואפילו את צדקתך — או טוב אמרי: את מעשה חובתך, משום שצדקתך נחשבת בעיניהם כבשר מבשרם וכדם עורקיהם; הם רואים בה הוד מלכות כשלהם, הוד מלכות עליון ואבי אבות האלים. אבל מה עזה וקשה התוכחה, אשר יוכיח היחס שלהם, הלא הוא יחס של אחנה גמורה ותמה, את הצביעות המצויה בין הסופרים, אשר גם קלס יקלסו וגם הכאב יכאיבו איש את אחיו הנפשות האלה אינן יודעות חנף. אינני מתפלא כל-עיקר על אשר אנשים שכמותם הלכו לבקר את קרומנל ואת כריסטינה ואת קארל השני ואת יעקב הראשון ואת שליט הטורקים. כי למרבה רוממותם חבריהם ובני לזיתם של המלכים הם ואייאפשר להם שלא להרגיש את הלשון של עבדות המצויה בשיחותיהן ובמשאן ומתנן של הבריות. יש לראותם תמיד כראות ממת אלהים אשר נתנה למלכים. כי הם עומדים לנגדם כמלך לפני מלך, בלי שום הכנעה והתרסות, וממציאים לכל אשר שאר-רוח לו את קורת-הנפש ורגש הרצון הבאים מכח יכולת ההתנגדות, מכח הרגש של אהבת-אדם תמימה וישרה, מכח חכרות כנה ושוה לכל נפש ומכח אידיאות חדשות. כשהם נפטרים מהם, הם מניחים אותם חכמים ומעולים מכפי שהיו. נפשות שכמותן מביאות אותנו לידי ההרגשה, כי יתרון לתום-לב מן הצביעות. הנה מתהלך עם כל איש ואשה בהתגלות-לב עד כדי להמריץ אותם, שיהא לבם צרום וישר כנגדך, ועד כדי לחסר אותם כל תקנה לשחק ולהתל בך. חסד זה הוא הגדול מכל החסדים שאתה יכול לגמול עם בני-אדם. תהלתם הכי נעלה אומר מילטון, אינה חנף ועצתם התמימה ביותר מעין תהלה היא. התאחדות האדם עם האלהים בכל עלילה מעלילות הנפש אינה נתנת להביעה בדברים. אפילו האדם הפשוט שבפשוטים, המעריך את האלהים

צואמת לבבו, היה יהיה לאלהים בעצמו; אפס אצילותה של עצמות מעולה וכללית זאת חדשה היא תמיד ומעולם ועד עולם ואין חקר לה. היא ממלאה אותנו יראת הרוממות ותמהון, כמה יקר לאדם רעיון האמונה באלהים וכמה משיב הוא את נפשו! הוא מושיב נשמות, מחבש פצעי-הלב, אשר גרמו לנו שגיאותינו ותקותינו הנכזבות. לאחר ששבדנו את אלהי-המסורת שלנו ולאחר שנטשנו את אלי-המליצה שלנו, רק אז יופיע אלהים ויגלה את לבנו בהיותו. רעיון האלהים הוא הכפלתו של הלב עצמו, יתר על כן: הדחבת הלב מתוך כח גדולו עד לאין-סוף, עד למרחקי אין-סוף חדשים לכל עבר ועבר. הוא משפיע לאדם בטחון שאינו רופף. לא מתוך הכרה, אלא מתוך הסתכלות נעשה גלוי וידוע לפניו, כי הדבר המובחר הוא הדבר האמתי, ומתוך דעה זו הוא מסתלק על-נקלה מכל ספק וחששה ומניח לגלוי הנאמן של הזמן, שיבוא ויפתור את חידות חייו. מובטח הוא, כי אשרו קרוב ויקר ללב היקום. כשהחוק העולמי מתגלה לרוחו, הרי הוא מתמלא רגש בטחון כולל ומקיף כל-כך, עד שהוא סוחף בזרמו את כל התקות החביבות ואת כל הפונות היותר נמרצות, התלויות וקשורות בגורלו של אדם בן-תמותה. מאמין הוא, כי טוב זה, שִׁמְנָה לו גורלו, לא יקופח ממנו. הדברים, שבאמת לא נבראו אלא בשבילך, נגררים אחריך כמו בכחי-המשיכה. הרי אתה רץ אנה ואנה לבקש את ידיך. הניחה להן לרגליך לרוץ, אבל רוחך אינה צריכה לך. אם אי אתה מוצא אותה, האינך מרגיע את נפשך, כי אמנם נוח לך שלא תמצאנו? כי אותו הכח, המצוי בך, מצוי גם בו והרי הוא יכול היה להזמין אתכם יחד, אלמלי היה זה לטובה ביותר. הנה אתה מעמיד את עצמך בקנאה רבה לעשות מעשה-חסד, אשר כשרונך וטוב-טעמך, אהבתך את הבריות ותקותך לתהלה מעודרים אותך לך. האם לא עלתה על דעתך, שאין לך רשות ללכת ולעשות את המעשה, עד שיהא רצון מלפניך בה במדה, גם להמנע מעשותו? הוי, האמינה נא, כי חי נפשך, שכל הברה, שנאמרה בחללו של עולם ושאתה צריך לשמעה, זגיע תגיע לאזנך! כל משל, כל ספר, כל דבור, שיש בו כדי להמציא לך עזר או רְנוּחָה, ודאי שיתגלגל לידך, בין בדרך ישרה ובין בדרכים עקלקלות. כל ידיד, אשר עליו מתגעגע לא רצונך הפתוח והנמהר, אלא הלב הגדול והענוג אשר בקרבך, סופו לחבק אותך בזרועותיו. וכל זה הוא, מפני שהלב אשר בקרבך לב הכל הוא; אין מקום, אשר יהיה שם סגור, או קיר מבדיל, או מחיצה, אלא דם אחד נוזל באין מעצור ובמרוצה שאינה פוסקת בעורקיהם של כל בני-האדם כלם, כשם שהמים שעל-פני כל כדור הארץ רק ים אחד הם ועליהם וירידתם, לאמתו של דבר, אינה אלא אחת.

הבה למד אטא האדם לדעת את הגלוי, אשר הטבע כלו וכל מחשבה ומחשבה מגלים ללבבו, לאמר: פי העליון שוכן בקרבנו; כי מקורות הסבע אצורים ברוחו הוא, אם אך יש בה רעש החובה, אבל אם רוצה הוא לדעת את אשר ידבר האל הגדול, עליו לבוא בחדרו ולסגור את

הדלת בעדו. אין אלהים רוצה לגלות את עצמו לפני רבי-הלב. הוי"ו אדם קודם-כל לחקשבו רב קשב לקול הבוקע ועולה ממעמקי נפשו הוא ולסלק את עצמו מכל דרכי הדבור של יראת שמים, אשר ישתמשו בהם בני-אדם אחרים. אפילו תפלותיהם של אחרים גורמות לו תקלה, בליזמן שלא התקן לעצמו תפלות משלו. דתבו, אמונת החמון נשענת על רבוי מצנים של המחזיקים בה. אבל עדותו של המון-עם רב – אחת היא לנו באיזו דרך עקלתון עדות זו נגבית – אינה על-פירוב אלא הודאה ברבים, שאין אמונה כל-עיקר. מי שמכיר את אלהים בתור מחשבת החושה ומגינה עליו, אינו מונה לעולם את מספר חבריו לדעת. אם אני יושב בסוד עליון, מי יעד לגשת אלי? אם אני שרוי בענוה גמורה ואם אש אהבה טהורה לוחטת בקרבי – מה מלים בפי קליון או סנדיגבורג להביע ליו

אין בין ראייה שמביאים מן המון-עם, ובין ראייה שמביאים מאדם יחיד, ולא-כלום. אמונה הנשענת על בני-סמך אינה אמונה כל-עיקר. הבטחון בבני-סמך משמש קנה-מדה לדלדולה של האמונה, להסתלקות הנשמה מקרבה. המעמד, אשר יתוו הנוצרים לישו זה כמה וכמה מאות בשנים, הרי הוא מעמד של בר-סמך. אבל מתוך דעה שכזו אי אתה מכיר אלא את המחזיקים בה, ולא את המעשים והעובדות הנצחיים. כי גדולה ותמימה היא הנפש. אין היא יודעת תנף, אין היא טפלה למי-שהוא; אין היא מביאה מעולם ראייה מאחרים חוץ מעצמה. היא אינה מאמינה אלא בעצמה. בפני האפשרויות הרבות לאי-נקץ המצויות לאדם, הרי כל נסיון מנסיונות החיים, כל ספור מספורי קורות החיים בימים עברו, עד-כמה שלא יהיו טהורים וקדושים, מתבטלים והיו כלא-היו. כלפי אותם השמים, המתגלים לפנינו בחזון לבנו, אין אנו יכולים לשבח ולסאר שום צורה מצורות החיים, אשר ראינו בעינינו, או אשר קראנו עליה בספר. לא דינו שמחליטים אנו, שאין לנו אלא אנשים גדולים מועטים, אלא יתר על כן, שאין לנו אנשים גדולים כל-עיקר, שאין לנו שום היסטוריה, שום רשומות על איזה אדם בעל צורה ואפי נעלה, או על איזו דרך מדרכי החיים, שספק בהן להניח את דעתנו הנחה גמורה. בערכם של הקדושים ובני האלים, אשר תעריך ההיסטוריה, אין אנו מודים בבחינה ידועה אלא לפנים משורת הדין, אף-על-פי שבשעות, שאנו מתבודדים לנפשנו, אנו שואבים כח חדש מתוך זכר מעשי הגדולים, אבל בשעה שמשתדלים להציג אותם למופת לנגד עינינו, ככל אשר רגילים לעשות זאת חסרי-הדעת והחדיוטות, הם מלאים ומנגעים אותנו. בהיות הנפש יחידה, סגולה מיוחדת בפני עצמה וטהורה, מתמכרת היא מאליה אל מי-שהוא יחיד ומיוחד וטהור, אשר על-מנת כן הוא שרוי בקרבה, מנחה אותה ומדבר את דבריו על-ידה ואז נעשית גם היא שמחה, מלאה עלומים וחיים, לא חכמה היא, אבל צופה ורואה היא לתוך תוכם של הדברים. לא בעלת-אמונה נקרא לה, אבל תמימה וברורה היא. אמה תאמר לאור, לוי אתה זה הרגש, תרגיש, כי העשב צומח והאבן נגמלת בכח חוקי העומד למטה מטבעה והמשועבד לו. דעה, אומרת הוא-

הנה נולדתי בחיק הרוח הגדולה, הרוח העולמית. אני, שאינני כלילת-שלמות, הנני מעריצה את השלמות שבי. נוחה אני לקבל השפעה מן הנפש הגדולה בכל אופן שהוא, ולפיכך איני משגיחה בשמש ובירח ומרגישה אני, שהם אינם אלא דברים נאים שבמקרה ופעולות המתחלפות ועוברות. אל תוכי שופעים הלך ושופע יותר גלי הטבע הנצחי ובהשקפותי ועלילותי אני נעשית אנושית ומצויה לכל. ובכן אני מגיעה לידי-יך, שהנני חיה בתחום של מחשבות בנות-אלמות ופועלת את פעולותי מתוך כחות בני-אלמות. ובכן אפוא, מדי העריץ האדם את הנפש, ובלמדו לדעת כי „אין חקר ליפיה“, כמו שאמרו הקדמונים, בוא יבוא גם לידי ההכרה, כי העולם הוא הפלא הנצחי אשר תעולל הנפש, וימעיט להשתומם על מקרי הפלא הבודדים והמיוחדים; הוא ינכח לדעת, שאין היסטוריה של חל, כי כל ההיסטוריה קדש היא; כי כל אטום וכל רגע מרגעי הזמן משמשים בבואה לתבל כלה. הוא לא יוסיף לחיות חיים מאחים מקטעים וקרעים שונים, כי אם חיה יחיה חיים של אחדות אלהים. הוא יתלק מכל דבר שפל וגס שבחיים ויהא מסתפק באותו המקום, אשר יועיד לו גורלו, ובאותה העבודה, שיש בכחו לעשותה. במנוחה יקדם את פני יום-המחרת מתוך שלות-בטחון זו, המביאה בכנפיה את האלהים ומתוך-כך הרי היא נושאת כבר במעמקי לבה את כל צפונות העתיד לבוא.

תרגם מאנגלית י. ל. ברוך.

